İQTİSADİ NƏZƏRİYYƏDƏ QENDER ASPEKTİ

Müəllif-tərtibatçı:	İbrahimova E.M. – Qərb Universitetinin iqtisadiyyat, marketinq və menecment kafedrasının dosenti, iqtisadiyyat elmləri namizədi
Elmi redaktor:	Əbdulsəlimzadə Q.Y. – Qərb Universitetinin iqtisadiyyat, marketinq və menecment kafedrasının müdiri, professor
Rəyçilər:	Süleymanova Q., iqtisadiyyat elmləri namizədi Məmmədova N., iqtisadiyyat elmləri namizədi

GİRİŞ

Qender iqtisadiyyatı qender tədqiqatlarının daha gənc və eyni zamanda daha fəal inkişafda olan istiqamətidir.

Bu istiqamətin əsasında kişi və qadınlar arasındakı iqtisadi fərqlərin təhlili və bu fenomenin səbəbələrinin araşdırılması durur. Qender iqtisadiyyatına iqtisadi nəzəriyyənin istiqamətləri çərçivəsindəki geniş çeşidli müxtəlif cür konsepsiyalar daxildir.

Həmin tədris proqramı üzərində iş aparılarkən xarici təcrübədən istifadə olunmuşdur, çünki Avropada və Amerikada qender yanaşması artıq çoxdan Universitet təhsili sisteminə daxil edilib.

Proqramın əsas məqsədi – iqtisadi nəzəriyyədə qender yanaşmasından istifadə barəsində təsəvvür yaratmaqdır. Bu kurs iqtisadi nəzəriyyəni öyrənərkən qender aspektini inteqrasiya etmək üçün istifadə edilə bilər.

Kursun proqramı 36 saatlıq mühazirə və seminar məşğələləri üçün hesablanmışdır və buraya tematik plan, kursun mövzuları və tövsiyə olunan ədəbiyyatın siyahısı daxildir.

TEMATİK PLAN

№	Mövzular	Cəmi	Mühazirələr	Seminarlar
1	Qender və iqtisadiyyat nəzəriyyəsi	2	2	
2	İqtisadi sahədə qender bərabərsizliyi	4	2	2
3	Ailə və ev təsərrüfatı iqtisadi təhlil obyekti kimi	4	2	2
4	Qadınların bir sosial qrup olaraq gəliri	4	2	2
5	Əmək bazarı	6	4	2
6	Qadın əmək bazarında	4	2	2
7	Dövri dəyişikliklər, struktur dəyişiklikləri və restrukturizasiyası	4	2	2
8	Dövlətin iqtisadiyyata təsiretmə alətləri	4	2	2
9	Ticarətin nəzəriyyə və	4	2	2

	praktikası			
	Cəmi	36	20	16

MÖVZU № 1. Qender və iqtisadiyyat nəzəriyyəsi

Qender iqtisadiyyatı anlayışı. Kişi və qadınlar arasındakı iqtisadi fərqlərin təhlili və onların səbəblərinin araşdırılması. İqtisadiyyatın qender aspektlərinin araşdırılması və təhlilindəki əsas metodoloji istiqamətlər: neoklassik təhlil baxımından yanaşma; marksist siyasi iqtisad mövqeyindən yanaşma; institusial iqtisadiyyat mövqeyindən yanaşma.

MÖVZU № 2. İqtisadi sahədə qender bərabərsizliyi

İqtisadi sistemlər arasında həmin sistemlərin özünü necə təşkil etməsi, aşağıdakı suallara verilən cavabın nəyi ehtimal etməsi nöqteyi-nəzərindən fərqləri: Nə istehsal olunur? Kim və necə istehsal edir? Ehtiyatların və əlavə məhsulun bölüşdürülməsinə aid qərarlar necə qəbul olunur?

Klassik inzibati-komanda yanaşması. Klassik kapitalist yanaşması.

Sistemin dinamikası, onun başlıca xüsusiyyətləri, inkişaf tendensiyası. Dövri artım. Kapitalın qeri-bərabər inkişafı. Sistem tələbləri.

MÖVZU№3. Ailə və ev təsərrüfatı iqtisadi təhlilin obyekti kimi

Reproduktiv əxlaq və onun iqtisadi təhlili. İnsan kapitalı nəzəriyyəsi və uşaq dəyəri. «İnsan vaxtı» ehtiyatı və onun ailədə və ev təsərrüfatında bölüşdürülməsi.

Ev təsərrüfatının istehsaledici funksiyası anlayışı. Ev təsərrüfatında əməyin uçotu və qiymətləndirilməsi problemi.

Kəbin əlaqələrinin iqtisadi təhlili. Ailə daxilində əməyin bölüşdürülməsi. Reproduktiv davranış.

MÖVZU№ 4. Sosial qrup olaraq qadınların gəliri

Gəlirin mənbələri:

1. mülkiyyətə sahiblik;
2. aksiyalara, öhdəliklərə sahiblikdə pay və başqaları;
3. əmək bazarındakı işdən gələn gəlirə daxil olmaq;
4. dövlət ödənişlərinə daxil olmaq.

Gəlirin paketləşdirilməsi. Qadının «minimal istehlak zənbili».

Sosial təminat üzrə dövlət proqramları.

MÖVZU № 5. Əmək bazarı

Əmək bazarının seqmentləşdirilməsi. İlkin, ikinci dərəcəli və üçüncü dərəcəli sektorlar.

Beynəlxalq əmək bölümü və əmək bazarı üçün nəticələrin sənaye restrukturizasiyası. Ucuz qadın əməyinin cəlb olunması. Əmək bazarının iki tərəfi: əməyə tələbat və əmək təklifi.

Əmək prosesinin təşkili formaları. Məhsuldarlığın mənbələri. Qender iyerarxiyasının dinamikası. Əmək prosesinin təşkilində qender fərqləri. Əmək prosesinin təşkilində qender iyerarxiyası. Məşğulluq və işsizlik. İş yerlərinin yaradılması. Məşğulluq və işsizlik səviyyəsinin dəyişməsi. İşsizliyin səbəbləri.

MÖVZU № 6. Qadın əmək bazarında

Cinsə görə məşğulluqda diskriminasiya – qender bərabərsizliyinin iqtisadi təhlilindəki mərkəzi anlayış kimi:

- əmək haqqına görə diskriminasiya;
- ixtisas seqreqasiyası;
- cinsi əlamətə görə bazar diskriminasiyası nəzəriyyələri;
- üstünlük verilmə səviyyəsində diskriminasiya;
- iş verən tərəfindən diskriminasiya;
- istehlakçı tərəfindən diskriminasiya;
- işçi tərəfindən diskriminasiya.

Üstünlük verilmə səviyyəsində diskriminasiyanın feminist tənqidi.

Statik diskriminasiya.

Monopol qüvvə modeli.

MÖVZU № 7. Dövri dəyişikliklər, struktur dəyişiklikləri, restrukturizasiya

Dövri dəyişikliklər. Dövri işsizlik. Uzunmüddətli struktur işsizlik. Struktur dəyişiklikləri.

İqtisadi restrukturizasiya. Dövlət xərcləri strukturunda ictimai sektorun ixtisarı. Beynəlxal əmək bölümü sahəsində dəyişikliklik. İstehsal və yenidən istehsal sahəsində restrukturizasiya. Gəlir və məşğulluq sahəsində qadınların bərabərsizliyi və restrukturizasiyası. Bir sosial qrup olaraq qadınların maraqlarının sinfi divergensiyası və restrukturizasiyası.

MÖVZU № 8. Dövlətin iqtisadiyyata təsir etmə alətləri

Dövlətin iqtisadiyyata qarışmasının metod və formaları. Dövlət xərcləri və vergi.

Monetar siyasət. Faizin tarifi və pul təklifi.

MÖVZU № 9. Ticarətin nəzəriyyə və praktikası

Beynəlxalq ticarətin əhəmiyyəti. Ticarət siyasəti. Milli ticarət siyasəti və praktikası.

Azad ticarət məntiqi. Müqayisəli üstünlük prinsipi. İnkişaf etməkdə olan və inkişaf etmiş ölkələr arasında müqayisəli üstünlük qanununa əsaslanan ticarət alqoritmi.

Ticarətin liberallaşdırılması ticarət siyasətinin kişi və qadınlar üçün sosial nəticələri. Qender bərabərsizliyinə azad ticarət reciminin daxil edilmə təbiətinin aşkar olunması və nəticələri. Beynəlxalq ticarət razılaşmaları və qender bərabərsizliyi. Tariflərin azaldılması və lisenziya məhdudiyyətlərinin büdcənin gəlir maddələrinə təsiri. Ticarətin liberallaşdırılması və əmək qanunvericiliyinin dəyişdirilməsi.

Tariflər və ticarət ə dair baş razılaşmalar. Transnasional korporasiyalar. Ümumdünya ticarət təşkilatı, onun əsas vəzifələri. Ümumdünya ticarət təşkilatı və əmək hüquqları problemi.

ƏDƏBİYYAT

1 Həsənova M., H. Əliyev və Azərbaycan qadınları. – B., 2001

2 Бабаева Л., Нельсон Л. Деловая активность женщин в новых экономических структурах // Социологические исследования, 1992, № 5
3 Беккер Г. Экономика семьи и макроповедение // США:ЭПИ, 1994, № 2-3
4 Поллак Р. Трансакционный подход к изучению семьи и домашнего хозяйства // THESIS, 1994,№ 6
5 Мезенцева Е. Равенство возможностей в занятости или “защитные меры”: женщины перед лицом выбора. Женщины и социальная политика (гендерный аспект) – Серия: Демография и социология, ИСЭПН РАН, - М., 1992
6 Вулли Ф. Феминистский вызов неоклассической экономической теории // THESIS. Женщина, мужчина. Семья. – М., 1994. № 6
7 Эренберг Р.Дж., Смит Р.С. Современная экономика труда. Теория и государственная политика: Пер. с анг. – М.: МГУ, 1996. – Гл. 7, 9, 12
8 Журженко Т. Предмет и задачи феминистской экономической теории. Теория и история феминизма: Курс лекций. Под ред. И. Жеребкиной. – Харьков : Ф-Пресс, 1996.
9 Кандиотти Д. Пол в неформальной экономике: проблемы и направления анализа. Неформальная экономика. Россия и мир. Под ред. Т.Шанина. – М.: Логос, 1999
10 Becker G.S. A Treatise on the family. Cambridge; London: Harvard University Press, 1991, ch.4
11 Einhorn B., Yeo E.J. (Eds.) Women and market societies crisis and Opportunity. London, Edward Elgar, 1995
12 Schultz T.W. (ed.). Economics of the Family. Chicago; London: University of Chicago Press, 1974
13 Folbre N. Who Pays for the Kids? Gender and the Structure of Constraint. - London : Routledge, 1992